

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

ELEANOR SHARPSTON

8 päivänä toukokuuta 2012 (1)

Asia C-44/11

Finanzamt Frankfurt am Main V-Höchst

Vastaan

Deutsche Bank AG

(Bundesfinanzhofin (Saksa) esittämä ennakkoratkaisupyyntö)

Arvonlisävero – Arvopapereita koskevat omaisuudenhoitopalvelut – Vapautus verosta –
Pääasiallinen ja liitännäinen suoritus – Suorituspaikka

1. Arvonlisäverodirektiivin(2) mukaan tietyt rahoitusliiketoimet vapautetaan arvonlisäverosta. Jos tarjoaja ja hankkija eivät asu samassa maassa, pankki- ja rahoitusliiketoimien suorituspaikka on hankkijan liiketoiminnan kotipaikka tai asuinpaikka.

2. Saksan Bundesfinanzhof (veroasioita käsittelevä liittovaltion ylimmän oikeusasteen tuomioistuin) haluaa tietää, miten kyseisiä sääntöjä sovelletaan arvopapereita koskeviin omaisuudenhoitopalveluihin (jäljempänä salkunhoitopalvelut), joissa asiakas antaa pankille valitun strategian puitteissa vapaat kädet ostaa ja myydä arvopapereita hänen nimissään ja hänen lukuunsa vastasuorituksena palkkiosta, joka lasketaan prosenttiosuutena arvopapereiden arvosta. Se haluaa myös tietää, onko tällaiset palvelut muodostavia osasuorituksia käsiteltävä itsenäisesti vai yhdessä ja mikä osasuoritus ratkaisee viimeksi mainitussa tapauksessa luokittelun.

Unionin oikeus

3. Vuonna 2008, joka oli pääasiassa kyseessä oleva verovuosi, arvonlisäverodirektiivin 56 artiklan 1 kohdassa säädettiin merkityksellisiltä osin seuraavaa:

”Jäljempänä lueteltujen palvelujen suorituspaikka on paikka, jossa hankkijalla on liiketoimintansa kotipaikka tai kiinteä toimipaikka, jolle palvelu on suoritettu, taikka näiden puuttuessa hankkijan kotipaikka tai vakinainen asuinpaikka, jos palvelut suoritetaan yhteisön ulkopuolelle sijoittautuneille hankkijoille tai yhteisöön mutta muuhun kuin suorittajan kotimaahan sijoittautuneille verovelvollisille:

e) pankki-, rahoitus- ja vakuutustoiminta, mukaan lukien jälleenvakuutus, lukuun ottamatta tallelokerovuokrausta;

– –”(3)

4. Arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan a–g alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on vapautettava verosta lukuisat finanssialan liiketoimet:

”a) vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnot, mukaan lukien näihin liiketoimiin liittyvät vakuutuksenvälittäjän ja vakuutusasiamiehen palvelujen suoritukset;

b) luottojen myöntäminen ja välitys sekä luotonantajan harjoittama luoton hallinta;

c) luottotakuun[, takauksen] tai muun vakuuden välitys ja [antaminen] sekä luotonantajan harjoittama [vakuuksien hallinnointi];

d) liiketoimet, mukaan lukien välitys, jotka koskevat [varojen talletusta,] käyttötilejä, maksuja, tilisiirtoja, saamisia, shekkejä ja muita [siirtokelpoisia arvopapereita], lukuun ottamatta saamisten perimistä;

e) liiketoimet, mukaan lukien välitys, jotka koskevat valuuttaa sekä laillisina maksuvälineinä käytettäviä seteleitä ja kolikoita, lukuun ottamatta keräilyseteleitä ja -kolikoita: keräilyrahoina pidetään kulta-, hopea- ja muita metallikolikoita ja seteleitä, joita ei tavallisesti käytetä laillisina maksuvälineinä, sekä numismaattisesti arvokkaita kolikoita;

f) liiketoimet, mukaan lukien välitys mutta lukuun ottamatta [hallinnointia] ja tallessapitoa, jotka koskevat osakkeita, yhtiö- ja yhteenliittymäosuuksia, obligaatioita ja muita arvopapereita, ei kuitenkaan tavaroiden hallintaan oikeuttavia asiakirjoja ja 15 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja oikeuksia ja arvopapereita;[(4)]

g) jäsenvaltioiden määrittelemien erityisten sijoitusrahastojen [hallinnointi];[(5)]

– –”

5. Kyseisistä määräyksistä f ja g alakohta(6) ovat merkityksellisiä nyt käsiteltävässä asiassa. Muut 135 artiklan 1 kohdassa säädetyt vapautukset koskevat postimerkkien sekä veromerkkien ja muiden vastaavien merkkien luovutusta nimellisarvostaan (h alakohta), vedonlyöntiä, arvontoja ja muita uhka- tai rahapelejä (i alakohta), rakennusten luovutusta siihen liittyvine maapohjineen (j alakohta), sellaisen rakentamattoman kiinteän omaisuuden luovutusta, joka ei ole rakennusmaata, (k alakohta) ja kiinteän omaisuuden vuokrausta (l alakohta).

6. Arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 2 kohdan d alakohdassa suljetaan tallelokeroiden vuokraus 135 artiklan 1 kohdan l alakohdassa säädetyin vapautuksen ulkopuolelle. Niinpä sen kaltaisista liiketoimista kannetaan arvonlisävero.

7. Komissio antoi helmikuussa 2008 neuvostolle ehdotukset arvonlisäverodirektiivin muuttamisesta vakuutus- ja rahoituspalvelujen kohtelun osalta ja sitä koskevasta soveltamissäännöstöstä.(7) Ehdotuksista, joissa määritellään rahoituspalveluja tarkoittavat käsitteet, käydään edelleen aktiivista keskustelua neuvostossa, eikä sopua ole vielä saavutettu.(8) Komissio totesi ehdotusten antamisen yhteydessä, että rahoituspalvelujen määritelmät olivat vanhentuneet ja johtaneet siihen, että jäsenvaltiot tulkitsevat ja soveltavat niitä epäyhdenmukaisesti. Talouden toimijoiden ja veroviranomaisten toimintaa vaikeuttivat komission mukaan säännösten vaikeaselkoisuus, vaihtelevat hallintokäytännöt ja oikeudellinen

epävarmuus, jotka puolestaan johtivat tuomioistuinmenettelyjen lisääntymiseen ja hallintokulujen kasvuun.

Kansallinen oikeus

8. Saksan vuoden 2005 liikevaihtoverolain (Umsatzsteuergesetz, jäljempänä UStG) 3 a §:n 3 momentissa ja 4 momentin 6 kohdan a alakohdassa sekä 4 §:n 8 momentin e ja h kohdassa, luettuina yhdessä, säädettiin vuonna 2008 olennaisilta osin ”arvopaperikauppaa ja -välittämistä koskevista liiketoimista, lukuun ottamatta arvopapereiden säilytystä ja hallinnointia” ja ”sijoituksista annetun lain [Investmentgesetz] mukaisesta sijoitusomaisuuden hallinnoinnista ja vakuutusvalvontalain [Versicherungsaufsichtsgesetz] mukaisten sosiaalivakuutuslaitosten hallinnoinnista”, että i) tällaiset liiketoimet vapautetaan arvonlisäverosta, että ii) jos hankkija oli elinkeinonharjoittaja, palvelu katsottiin suoritetuksi olosuhteista riippuen joko hankkijan liiketoiminnan kotipaikassa tai kiinteässä toimipaikassa ja että iii) jos hankkija ei ollut elinkeinonharjoittaja ja asui tai oli sijoittautunut toisen maan alueelle, suoritus katsottiin tehdyksi tuossa maassa.

9. Liittovaltion valtionvarainministeriön 9.12.2008 antaman hallinnollisen ohjeistuksen mukaan UStG:n 3 a §:n 3 momenttia ja 4 §:n 6 momentin a kohtaa ei kuitenkaan sovellettu omaisuudenhoitopalvelujen suorituspaikan määrittämiseen. Sitä ei voitu ratkaista myöskään arvonlisäverodirektiivin 56 artiklan 1 kohdan e alakohdan perusteella, koska siinä ei mainittu, että se olisi tarkoitettu koskemaan muita kuin siinä lueteltuja liiketoimia. Vapautuksesta ohjeistuksessa todettiin, että kyseisen direktiivin 135 artiklan 1 kohta on selkeä eikä siinä mainita omaisuudenhoitoa. Salkunhoito yhden kokonaisuuden muodostavana suorituksena oli siten veronalaista, eikä sitä ollut vapautettu verosta UStG:n 4 §:n 8 momentin e kohdan perusteella.

Tosiseikat, asian käsittelyn vaiheet ja ennakkoratkaisukysymykset

10. Deutsche Bank tarjoaa palveluja, joissa sijoittajat antavat sille ohjeet hallinnoida puolestaan arvopaperisijoituksia oman harkintansa mukaan ilman edeltäviä ohjeita mutta sijoittajan valitseman strategian mukaisesti ja ryhtyä kaikkiin kyseisten osakkeiden hallinnoinnin edellyttämiin toimiin. Deutsche Bankilla on lupa määrätä osakkeista sijoittajan nimissä ja lukuun. Sijoittaja maksaa vuosittaisen palkkion, joka vastaa 1,8:aa prosenttia hallinnoitujen varojen arvosta ja joka on 1,2 prosentin osalta hallinnointipalkkiota ja 0,6 prosentin osalta osakkeiden osto- ja myyntipalkkiota. Palkkio käsittää myös arvo-osuustilin ja osakesalkun hallinnoinnin ja palkkiot sijoitusrahasto-osuuksien hankinnasta. Sijoittajat saavat säännöllisen selvityksen kehityksestä, ja heillä on oikeus päättää toimeksianto milloin tahansa välittömin vaikutuksin.

11. Deutsche Bank piti toukokuulta 2008 antamassaan alustavassa veroilmoituksessa arvopaperisijoitusten hallinnointipalvelujaan UStG:n 4 §:n 8 momentin perusteella arvonlisäverosta vapautettuina silloin, kun niitä tarjottiin sijoittajille Saksassa ja Euroopan unionissa, ja 3 a §:n 4 momentin 6 kohdan a alakohdan perusteella verosta vapautettuina silloin, jos ne suoritetaan muualla asuville sijoittajille. Veroviranomainen oli eri mieltä, ja asia on nyt Bundesfinanzhofin käsiteltävänä Revision-valituksen seurauksena.

12. Bundesfinanzhof on esittänyt seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko arvopapereita koskeva omaisuudenhoito (salkunhoito), jonka yhteydessä verovelvollinen päättää korvausta vastaan oman harkintansa mukaan arvopapereiden ostosta ja myynnistä ja toteuttaa tämän päätöksen ostamalla ja myymällä arvopapereita, vapautettu verosta

- ainoastaan direktiivin 2006/112/EY 135 artiklan 1 kohdan g alakohdan mukaisten useille sijoittajille tarkoitettujen yhteisten erityisten sijoitusrahastojen hallinnointina vai myös
- direktiivin 2006/112 – – 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaisena yksityisten sijoittajien yksilöllisenä salkunhoitona (liiketoimena, joka liittyy arvopapereihin, tai tällaisen liiketoimen välityksenä)?

2) Mikä merkitys on palvelujen pääasiallisen ja liitännäisen suorituksen määrittämisessä sillä kriteerillä, että suoritusta on pidettävä pääasialliselle suoritukselle liitännäisenä etenkin silloin, kun se ei ole asiakaskunnan kannalta tavoite sinällään vaan keino nauttia toimijan tarjoamasta pääasiallisesta suorituksesta parhaissa olosuhteissa, verrattuna liitännäisen suorituksen erilliseen laskutukseen ja mahdollisuuteen teettää se myös kolmannella osapuolella?

3) Sovelletaanko direktiivin 2006/112 – – 56 artiklan 1 kohdan e alakohtaa ainoastaan direktiivin 2006/112 – – 135 artiklan 1 kohdan a–g alakohdassa mainittuihin palveluihin vai myös arvopapereita koskevaan omaisuudenhoitoon (salkunhoitoon), vaikka tällaisia liiketoimia ei mainita viimeksi mainitussa säännöksessä?”

13. Deutsche Bank, Saksan ja Alankomaiden hallitukset sekä komissio ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia. Suullisia huomautuksia esittivät 1.3.2012 pidetyssä istunnossa veroviranomainen, Deutsche Bank, Saksan ja Ison-Britannian hallitukset sekä komissio.

Arviointi

Alustavia huomioita

14. On riidatonta, etteivät kyseessä olevat palvelut ole arvonnäisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa tarkoitettua ”erityisten sijoitusrahastojen hallintaa”.

15. Kyseinen säännös koskee yhteisiä sijoitusrahastoja, joihin on koottu useita sijoituksia ja joissa nämä on hajautettu arvopapereihin, joita voidaan hallinnoida tehokkaasti tulosten optimoimiseksi, ja joissa yksittäiset sijoitukset voivat olla melko pieniä; tällaiset sijoitusrahastot hallinnoivat sijoituksiaan omissa nimissään ja omaan lukuunsa, kun taas jokainen sijoittaja omistaa (yhden tai useamman) osuuden rahastosta mutta ei rahaston sijoituksista sellaisenaan. Kyseessä olevat palvelut sen sijaan koskevat yleensä yhden henkilön varallisuutta, jonka arvon on oltava kokonaisuudessaan huomattava, jotta sitä voitaisiin kannattavasti hallinnoida kuvatulla tavalla; salkunhoitaja ostaa ja myy sijoituksia sijoittajan nimissä ja lukuun, ja arvopaperit pysyvät sijoittajan omistuksessa koko sopimuskauden ajan ja sen jälkeenkin.

16. On myös riidatonta, etteivät kyseessä olevat arvopaperit ole arvonnäisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa vapautuksen ulkopuolelle jätettyjä ”tavaroiden hallintaan oikeuttavia asiakirjoja” tai ”15 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja oikeuksia ja arvopapereita”. Ne eivät ole myöskään vapautuksen ulkopuolelle jätettyjä arvopapereiden säilytyspalveluja.

17. Kahden ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen ydin on se, ovatko kyseiset palvelut 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa verosta vapautettuja ”liiketoimia, mukaan lukien välitys mutta lukuun ottamatta hallintoa”, jotka koskevat arvopapereita.

18. Ennakkoratkaisupyyntöön ja Deutsche Bankin omien huomautusten mukaan kyseiset palvelut kuuluvat kolmeen luokkaan, jotka voidaan kiteyttää seuraavasti: a) päättäminen asiantuntemuksen ja markkinaseurannan perusteella niistä arvopapereista, joita kulloinkin kannattaa ostaa tai myydä, b) tällaisten päätösten täytäntöönpano ostamalla ja myymällä arvopapereita(9) ja c) joukko arvopapereiden hallintaan liittyviä luonteeltaan enemmänkin

hallinnollisia palveluja.

19. Kansallinen tuomioistuin haluaa ensimmäisellä kysymyksellään tietää, kuuluvatko luokat a) ja b) yhdistettyinä arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetyn vapautuksen soveltamisalaan. Kysymykseen vastaamiseksi on pohdittava muun muassa sitä, muodostavatko palvelut ”kokonaisuutena arvioiden [sellaisen erillisen kokonaisuuden], jolla täytetään tässä säännöksessä kuvatun palvelun erityiset ja olennaiset tehtävät”.(10)

20. Toisella kysymyksellään – joka myös koskee 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetyn vapautuksen mahdollisuuden selvittämistä – kansallinen tuomioistuin haluaa tietoa toisiinsa liittyvien palvelujen arvonlisävero kohtelua koskevasta oikeuskäytännöstä tapauksissa, joissa yhtä suorituksista voidaan pitää ”pääasiallisena” ja yhtä tai useampaa muuta suoritusta ”liitännäisenä”, jolloin niitä voidaan yhdessä pitää yhden kokonaisuuden muodostavana suorituksena.(11) Sanamuotonsa perusteella kysymys näyttäisi koskevan pääasiallisesti edellä mainittuihin luokkiin a) ja b) kuuluvien suoritusten, joista perittävät palkkiot Deutsche Bank erittelee, suhdetta. Toisaalta ennakkoratkaisupyyntö perustelut antavat ymmärtää, että kansallinen tuomioistuin on myös kiinnostunut luokkaan c) kuuluvista suorituksista, joista perittävät palkkiot näyttäisivät sisältyvän luokkiin a) ja b) kuuluvista palveluista perittäviin palkkioihin.

21. Näiden kahden seikan välillä on selkeä ja läheinen yhteys. Itse asiassa niitä voidaan tarkastella olennaisilta osin yhtenä kysymyksenä. Niinpä aloitan tutkimalla ne yhdessä eli käsittelemällä yhden ensimmäiseen kysymykseen liittyvän seikan ja vastaamalla toiseen kysymykseen. Tämän jälkeen otan käsiteltäväksi ensimmäisen kysymyksen ydinasian ja lopuksi kolmannen kysymyksen, joka koskee arvonlisäverodirektiivin eri säännöstä.

Kuvattujen suoritusten suhde (ensimmäinen ja toinen kysymys)

22. Kaikki kirjallisia huomautuksia esittäneet ovat yhtä mieltä siitä, että ennakkoratkaisupyyntöissä kuvattua salkunhoitoa on pidettävä yhtenä taloudellisena toimena tai ainakin sitä olisi kohdeltava arvonlisäverotuksessa yhdenmukaisesti suoritetuista palveluista pääasiallisen perusteella. Ne hyväksyvät sen, että palvelu voidaan jakaa osasuorituksiksi, joita ovat sijoitussalkun koostaminen, markkinoiden analysointi, arvopapereiden osto ja myynti, kirjanpito ja niin edelleen, mutta esittävät, että myytävä ”tuote” sisältää kaikki nämä suoritukset ja että asiakkaan mielenkiinto kohdistuu yhden kokonaisuuden muodostavan palvelun eikä osasuoritusten joukon saamiseen. Ne ovat yhtä mieltä myös siitä, että suorituksen puhtaasti hallinnolliset osat ovat vähämerkityksisiä tai liitännäisiä eikä niiden pitäisi vaikuttaa luokitteluun.

23. Olen samaa mieltä.

24. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun liiketoimi koostuu useasta eri osatekijästä, on otettava huomioon kaikki olosuhteet, jotta voidaan ratkaista, onko kyse kahdesta tai useammasta erillisestä suorituksesta vai yhdestä yhtenäisestä suorituksesta. Vaikka jokaista liiketoimea on tavallisesti pidettävä erillisenä ja itsenäisenä, taloudelliselta kannalta katsottuna yhdestä ainoasta suorituksesta koostuvaa liiketoimea ei pidä jakaa keinotekoisesti osiin, jottei arvonlisävero järjestelmän toimivuutta vaarannettaisi. Lisäksi useita muodollisesti erillisiä suorituksia, jotka voidaan tehdä erikseen, on tietyissä olosuhteissa pidettävä yhtenä ainoana liiketoimena, kun ne eivät ole itsenäisiä. Kyse on yhdestä suorituksesta, jos vähintään kaksi osatekijää liittyy niin läheisesti yhteen, että ne muodostavat yhden jakamattoman taloudellisen suorituksen, jonka paloittelu osiin olisi keinotekoinen, tai kun yksi tai useampi osatekijä on katsottava pääasialliseksi suoritukseksi, kun taas muut osatekijät ovat liitännäissuorituksia. Suoritusta on pidettävä pääsuoritukselle liitännäisenä erityisesti, kun se ei ole asiakaskunnan kannalta tavoite sinällään vaan keino nauttia toimijan tarjoamasta pääasiallisesta palvelusta parhaissa olosuhteissa. Vaikka kansallisen tuomioistuimen on määritettävä yksittäisen asian

tosiseikasto, unionin tuomioistuin voi antaa ohjata sitä sellaisen unionin lainsäädännön tulkitsemisessa, josta saattaa olla sille apua pääasian ratkaisemisessa.(12)

25. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin näyttää katsovan, että arvopapereiden ostamisesta ja myymisestä koostuvaa suoritusta (johon olen edellä 18 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa viitannut merkinnällä b)) olisi pidettävä omaisuudenhoitopalveluun (johon olen viitannut merkinnällä a)) nähden liitännäisenä, ellei asiassa RLRE Tellmer Property annetussa tuomiossa(13) olisi korostettu, että kolmas osapuoli saattoi suorittaa asuinhuoneistojen vuokraamisesta erillisenä pidettävän siivouspalvelun ja/tai laskuttaa siitä erikseen.

26. Mielestäni arviointia ei pidä aloittaa pohtimalla sitä, kumpi suorituksista, joihin olen viitannut merkinnöillä a) ja b), on pääasiallinen ja kumpi liitännäinen, vaan tutkimalla ensin, onko niillä niin läheinen yhteys, että ne muodostavat yhden jakamattoman taloudellisen suorituksen, jonka paloittelu osiin olisi keinotekoisia. Mielestäni niillä on tällainen läheinen yhteys.

27. Saksan hallitus on esittänyt, että oikeuskäytännössä on tarkasteltu kysymystä siitä, muodostaako kaksi osatekijää tai sitä useampi yhden taloudellisen suorituksen, tavanomaisen tai keskimääräisen kuluttajan näkökulmasta.(14) Olen samaa mieltä tällaisesta lähestymistavasta. Vaikka joissakin kyseiseen oikeuskäytäntöön kuuluvissa tuomioissa on tässä yhteydessä käytetty ilmaisua ”objektiivisesti katsoen”, keskvirtokuluttajan näkökulma suoritukseen on määritelmällisesti objektiivinen peruste verrattuna tietyn asiakkaan subjektiiviseen näkemykseen tietystä toimesta. Lisäisin, että unionin tuomioistuin totesi yhdistetyissä asioissa Bog ym. antamassaan tuomiossa, että painotuksen on oltava kuluttajan näkökulmasta laadullisesti hallitsevalla osatekijällä.(15)

28. Kyseessä olevan kaltaisten palvelujen tavanomaisen asiakkaan – yksityishenkilö, jolla on huomattavasti pääomaa käytettävissä sijoittamiseen mutta jolla ei ole vaadittavaa aikaa ja/tai asiantuntemusta huolehtia siitä yksin – näkökulmasta merkinnöillä a) ja b) kuvatut toisiinsa liittyvät suoritukset, siten kuin ne on kuvattu ennakkoratkaisupyyntöissä, muodostavat yhden jakamattoman suorituksen.

29. En ole sitä mieltä, että a) ja b) olisivat niin jakamattomia suorituksia, ettei niitä voitaisi toteuttaa yksittäin. Sijoittaja, joka haluaa tietää, kuinka hoitaa salkkuaan parhaalla tavalla, ja joka on valmis toteuttamaan liiketoimet itse, voi haluta neuvontapalveluita ja tehdä todelliset päätökset tämän jälkeen itse. Toisaalta sijoittaja, joka tietää, mitkä ostot ja myynnit hän haluaa toteuttaa ja milloin, mutta joka haluaa välttää liiketoimien toteuttamisen vaivan, voi sopia välittäjän kanssa ainoastaan viimeksi mainituista palveluista. Erotuksena molempiin kuvattuihin tilanteisiin Deutsche Bankin tarjoama salkunhoito, sellaisena kuin se on kuvattu ennakkoratkaisupyyntöissä, on tarkoitettu niille, jotka haluavat yhden kokonaisuuden muodostavan suorituksen.

30. Vaikka suoritukset a) ja b) voidaan tehdä erillisinä, kumpikaan niistä ei voi eristettynä palvella mielekästä tarkoitusta. Päättäminen parhaasta tavasta ostaa, myydä tai säilyttää arvopapereita olisi hyödytöntä, jos tapaa ei koskaan pantaisi täytäntöön, kun taas ostojen ja myyntien toteuttaminen – tai mahdollinen toteuttamatta jättäminen – ilman rationaalista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa olisi asioiden jättämistä onnen varaan. Päätös ostaa tai myydä, taikka pidättäytyminen niistä, liittyy niin läheisesti harkittuun päätökseen toimia tai olla toimimatta, että nämä kaksi ovat todellisuudessa ja tavanomaisessa tapahtumaketjussa saman kolikon kaksi puolta. Niinpä sijoittajan, jolla ei itsellään ole riittäviä voimavaroja, on järkevää antaa sekä päätöksenteko että täytäntöönpano luotettavan kolmannen osapuolen tehtäväksi.

31. Pelkästään se, että Deutsche Bankin vakiosopimuksessa eritellään erityinen prosenttiosuus suorituksesta a) ja suorituksesta b), ei muuta arviotani. Edellä mainitussa asiassa RLRE Tellmer Property annetussa tuomiossa(16) erillistä laskutusta ei käytetty kriteerinä sille, oliko kyseessä

yhden kokonaisuuden muodostava suoritus vai erilliset suoritukset. Siinä korostettiin kyseistä seikkaa pikemminkin sen vahvistamiseksi, että kyseessä olleet asuntojen vuokraamista vuokralaisille ja asuinrakennusten yleisten tilojen siivoamista koskeneet suoritukset olivat luonteeltaan erilaisia. Lisäksi unionin tuomioistuin korosti yhdistetyissä asioissa Bog ym. antamassaan tuomiossa,(17) että jos juhlapalvelu tarjoaa ruoka-annokset, ruokailuvälineet, korkeat juhlapöydät sekä tarjoiluhenkilökunnan, suorituksen pitäminen yhtenä kokonaisuutena ei riipu siitä, antaako juhlapalvelun suorittaja yhden kaikki osat käsittävän laskun vai erilliset laskut eri osatekijöistä. Lisäksi Deutsche Bank ilmoitti istunnossa, että sen kokonaispalkkio oli eritelty voittojen verotukseen liittyvistä historiallisista syistä eikä erittely ilmentänyt niiden osatekijöiden suhteellista arvoa, joista palkkion osa nimellisesti perittiin – joskin tämän tutkiminen kuuluu toimivaltaiselle kansalliselle tuomioistuimelle.

32. Jos suorituksia a) ja b) voidaan yhdistettyinä pitää yhtenä jakamattomana suorituksena, jonka paloittelu osiin olisi keinotekoisia – vaikka ne voitaisiin toisissa olosuhteissa tarjota erillisinä suorituksina –, ne selkeästi muodostavat pääasiallisen suorituksen, johon nähden enemmänkin hallinnolliset suoritukset, joihin olen viitannut merkinnällä c), ovat liitännäisiä. Tällaisiin suorituksiin kuuluvat asiakirja-aineiston mukaan liiketoimiin liittyvien maksujen suorittaminen, hallinnoitujen arvopapereiden korkotuottojen vastaanottaminen ja niitä koskeva kirjanpito asiakasta varten. Tällaisia suorituksia tarjotaan yhdessä pääasiallisen suorituksen kanssa mukavuussyistä – oikeuskäytännössä ilmaistun mukaisesti keinoina nauttia palvelusta parhaissa olosuhteissa. Niinpä niihin on sovellettava samaa arvonlisäverotuskohtelua.

33. Kysymys on kuitenkin siitä, kuuluvatko suoritukset a) ja b) yhdessä tarkasteluina arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan soveltamisalaan.

Suoritusten luokittelu 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan kannalta (ensimmäinen kysymys)

34. Deutsche Bank ja komissio esittävät, että kyseessä olevat suoritukset on vapautettu verosta arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa, kun taas veroviranomainen sekä Saksan, Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset katsovat, ettei niitä ole vapautettu. Huomautukset koskevat muun muassa arvonlisäverodirektiivin tulkinnassa sovellettavia periaatteita ja siinä yhteydessä kyseessä olevan vapautuksen tarkoitusta yhtenä rahoitusliiketoimia koskevista vapautuksista.

35. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arvonlisäverodirektiivin 131–137 artiklassa tarkoitetut vapautukset ovat unionin oikeuteen perustuvia itsenäisiä käsitteitä, joiden tarkoituksena on välttää eroavaisuudet arvonlisäverojärjestelmän soveltamisessa eri jäsenvaltioissa. Ilmaisuja on tulkittava suppeasti, koska ne ovat poikkeus siitä yleisestä periaatteesta, jonka mukaan arvonlisäveroa kannetaan jokaisesta verovelvollisen suorittamasta vastikkeellisesta palvelusta. Ilmaisujen tulkinnan on kuitenkin sovellettava yhteen tavoiteltujen päämäärien kanssa, ja tulkinnassa on noudatettava arvonlisäverojärjestelmään kuuluvaa verotuksen neutraalisuuden periaatetta, joka on esteenä samanlaisten, keskenään kilpailevien palveluiden erilaiselle arvonlisäverotuskohtelulle.(18) Suppea tulkinta ei kuitenkaan tarkoita sitä, että käytettyjä ilmaisuja pitäisi tulkita niin, että vapautukset menettäisivät niillä tavoitellut vaikutukset.(19)

36. Arvonlisäverodirektiivin tai sen edeltäjän kuudennen direktiivin johdanto-osissa tai kummankaan valmisteluaineistossa ei ole selkeää mainintaa arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan b–g alakohdassa (aikaisemmin kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 1–6 alakohta) tarkoitetun finanssialan verosta vapauttamisen tavoitellusta vaikutuksesta. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on kuitenkin todettu, että tarkoitus on poistaa vaikeudet, jotka liittyvät veron perusteen ja vähennettävän arvonlisäveron määrän määrittämiseen, sekä välttää kulutusluottojen kulujen kasvaminen.(20) Tarkemmin sanottuna 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädetyn, sijoitusrahastoihin liittyvien liiketoimien verosta vapauttamisen tavoitteena

on helpottaa piensijoittajien sijoitusyritysten avulla tehtävää arvopaperisijoittamista. Sillä pyritään varmistamaan, että yhteinen arvonnäisäverojärjestelmä olisi verotuksellisesti neutraali tilanteissa, joissa on valittava, tehdäänkö sijoitus suorana sijoituksena arvopapereihin vai yhteissijoitusyrityksen välityksellä.(21)

37. Unionin tuomioistuin ei ole ottanut vastaavalla tavalla kantaa 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetyn vapautuksen erityiseen tarkoitukseen. Se on kuitenkin rajannut vapautuksen soveltamisalaa. Tarjottavan palvelun on vapautuksen soveltamisalaan kuuluaan kokonaisuutena tarkasteltuna muodostettava erillinen kokonaisuus, joka tosiasiallisesti täyttää säännöksessä kuvatun palvelun erityiset ja olennaiset tehtävät. Vain liiketoimet, joilla voidaan luoda, muuttaa tai lakkauttaa osapuolten arvopapereihin liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, ovat verosta vapautettuja, eivät hallintopalvelut, jotka eivät muuta tällaista tilannetta, tai liiketoimet, joihin liittyy taloustiedon tarjoamista. "Välitys" viittaa sellaisen välittäjän toimintaan, jolla ei ole rahoitustuotetta koskevan sopimuksen osapuolen asemaa ja jonka toiminnan tulos on jotakin muuta kuin tällaisten sopimusten osapuolten tavanomaisesti toteuttama sopimuksenmukaisten palvelujen sopimuksenmukainen suorittaminen. Se on palvelu, joka suoritetaan erillisenä välitystoimintana sopimuksen yhdelle osapuolelle ja josta kyseinen osapuoli suorittaa vastikkeen.(22)

38. Olen tullut tulokseen, että kyseessä olevat suoritukset muodostavat kokonaisuutena tarkasteltuna erillisen kokonaisuuden. Täyttääkö kyseinen kokonaisuus 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa kuvatut erityiset ja olennaiset tehtävät? On tärkeää, että unionin tuomioistuin antaa selkeän vastauksen. Käytäntö vaihtelee huomattavasti jäsenvaltioiden välillä, millä on haitallisia vaikutuksia yhteisen arvonnäisäverojärjestelmän yhtenäistämiseen ja kilpailuun unionin sisällä.

39. Veroviranomainen sekä Saksan, Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset katsovat ensinnäkin "erillisen kokonaisuuden" luonteesta, että salkunhoitopalvelujen ydin on asiantuntemuksessa, jonka avulla ratkaistaan salkun rakenne ja joka muodostaa pohjan tehtäville päätöksille ostaa tai myydä arvopapereita oikeaan aikaan taikka olla ryhtymättä näihin toimiin. Tällaisen asiantuntemuksen käyttö voi johtaa liiketoimiin, joilla luodaan, muutetaan tai lakkautetaan osapuolten arvopapereita koskevia oikeuksia ja velvollisuuksia, mutta liiketoimet ovat vain välineellisiä suhteissa päätarkoitukseen, joka on halutun tuoton varmistaminen asiakkaan sijoitukselle ja/tai sen arvon kasvattaminen.

40. Deutsche Bankin ja komission mielestä palvelun ydin on kuitenkin aktiivinen arvopapereiden ostaminen ja myyminen valitun strategian mukaisesti. Asiantuntemus on, olennaisuudestaan huolimatta, vain ennakkoehto tälle toiminnalle, sillä sijoittajaa kiinnostaa tarpeellisten liiketoimien toteuttaminen. Deutsche Bank lisää, että sopimusvelvoitteena on soveltaa valittua strategiaa, ei saavuttaa määrättyä tuottoa tai kasvattaa arvoa. Silloinkin, kun on päätetty olla ryhtymättä toistaiseksi tiettyä arvopaperia koskeviin toimiin, asiantuntemuksen käyttö voi mahdollisesti muuttaa kulloinkin kyseessä olevien osapuolten välistä oikeudellista ja taloudellista asetelmaa.(23)

41. Kokonaissuorituksen osatekijöitä koskevan arviointini mukaisesti on tutkittava palvelua kokonaisuutena sen määrittämiseksi, kuuluuko se arvonnäisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan soveltamisalaan.

42. Kokonaispalvelun yhden osan muodostavat liiketoimet, joilla *todella* luodaan, muutetaan tai lakkautetaan osapuolten arvopapereita koskevia oikeuksia ja velvollisuuksia. Jäljelle jäävä osa (merkityksellisen talousosaamisen käyttö) voi johtaa toimiin, joilla luodaan, muutetaan tai lakkautetaan tällaisia oikeuksia ja velvollisuuksia, mutta se voi yhtä hyvin myös olla johtamatta niihin.

43. Olen veroviranomaisen ja huomautuksia esittäneiden hallitusten kanssa samaa mieltä siitä, että viimeksi mainittu määrittää asiakkaan näkökulmasta kokonaissuorituksen luonteen. Asiakas, joka valitsee tietyn sijoitusstrategian, haluaa nähdä kyseistä strategiaa sovellettavan. Se, ostetaanko tai myydäänkö arvopapereita todella, on hänelle vähemmän tärkeää kuin varmuus siitä, että hänen sijoituksensa on aina koostettu valitun strategian mukaisesti. Hän haluaa olla varma siitä, että kaikki toteutettavat liiketoimet suoritetaan oikeaan aikaan, mutta myös siitä, ettei ostoja tai myyntejä toteuteta silloin, kun on parempi odottaa. Kuten istunnossa esitettiin, "asiantuntemus"-osatekijän hallitsevan roolin suhteessa "liiketoimet"-osatekijään vahvistaa se, että palkkio perustuu yksin sijoituksen arvoon eikä mahdollisesti suoritettujen liiketoimien määrä tai volyyymi vaikuta siihen.

44. Toiseksi on todettava, että on riidatonta, että vaikka kyseiset palvelut eivät kuulu arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdan (jossa vapautetaan verosta erityisten sijoitusrahastojen hallinnointi) soveltamisalaan, ne ovat olennaisilta osin tällaisen hallinnoinnin vastine yksityishenkilöiden omaisuudenhoidon osalta yhteissijoitusyritysten sijasta. Tästä sinänsä riidattomasta asiasta on kuitenkin esitetty toisistaan poikkeavia näkemyksiä.

45. Deutsche Bank ja komissio korostavat, että sijoittaja, joka haluaa varoistaan huolehdittavan asiantuntemuksella, voi valita kyseessä olevan kaltaisen salkunhoidon (ainakin niin kauan kuin hänellä on riittävästi pääomaa, jotta palvelu kannattaa) ja sijoitusrahastoihin sijoittamisen (pääoman määrästä riippumatta) välillä, sillä molemmat ovat vaihtoehtoja suorille arvopaperisijoituksille. Vaikka monet tekijät voivat vaikuttaa sijoittajan valintaan, erilainen arvonlisäverotuskohtelu voi johtaa hänet valitsemaan vaihtoehdon, josta ei kanneta veroa. Tämä vääristäisi kilpailua samankaltaisten palvelujen välillä, mikä olisi arvonlisäverotuksen neutraalisuuden periaatteen vastaista. Koska sijoitusrahastojen hallinnointi on vapautettu 135 artiklan 1 kohdan g alakohdan ja suorat sijoitukset 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan perusteella, henkilökohtainen salkunhoito olisi niiden mukaan myös vapautettava verosta jälkimmäisen säännöksen perusteella.

46. Saksan, Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sen sijaan katsovat, että *yhteisten* sijoitusrahastojen nimenomainen verosta vapauttaminen merkitsee väistämättä sitä, että *yksilölliseen* omaisuudenhoitoon sovelletaan yleistä periaatetta, jonka mukaan arvonlisävero kannetaan kaikista verovelvollisen suorittamista vastikkeellisista palveluista, ja että jos 135 artiklan 1 kohdan f alakohda käsittäisi varallisuudenhoidon yleisesti, yhteisiä sijoitusrahastoja ei olisi nimenomaisesti vapautettu 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa. Ne viittaavat myös edellä mainitussa asiassa Abbey National⁽²⁴⁾ annettussa tuomiossa esitettyyn toteamukseen siitä, että 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädetyllä poikkeuksella on tarkoitus helpottaa *pien* sijoittajien sijoitusyritysten avulla tehtävää arvopaperisijoittamista eikä sellaisten henkilöiden sijoittamista, joilla on riittävästi pääomaa salkunhoitopalvelujen käyttämiseen.

47. Vaikka pidänkin Deutsche Bankin ja komission näkemystä loogisena eikä niiden kannattama lopputulos ole mielestäni kohtuuton, olen taipuvainen katsomaan, että nykyisessä muodossaan arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa ei vapauteta verosta kyseessä olevan kaltaisia salkunhoitopalveluja. On mahdollista, että tuleva muutos ratkaisee asian selkeästi vapautuksen hyväksi, mutta sen ratkaiseminen kuuluu neuvostolle, jossa komission ehdotuksista edelleen keskustellaan.⁽²⁵⁾

48. Perustan näkemykseni seuraaviin seikkoihin.

49. Ensinnäkin on totta, että tarjottu palvelu kokonaisuutena käsittää arvopaperiliiketoimia, mukaan lukien niiden välittäminen. Tällaiset osatekijät olisivat erillään tarkasteltuina vapautettuja verosta 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan perusteella. Palvelua luonnehtii kuitenkin sen toinen

osatekijä, nimittäin markkinaosaamisen kerääminen ja käyttö yhdessä aikaisemman tiedon ja asiantuntemuksen kanssa tietoon perustuvien päätösten tekemiseksi kunkin arvopaperisalkun hoitamiseksi valitun yksilöllisen strategian mukaisesti. On riidatonta, ettei viimeksi mainittu osatekijä voi itsenäisenä suorituksena kuulua 135 artiklan 1 kohdassa f alakohdassa säädetyn vapautuksen soveltamisalaan.

50. Niinpä ei vaikuta mahdolliselta todeta, että kyseiset suoritukset kokonaisuutena tarkasteltuina muodostaisivat erillisen kokonaisuuden, jonka ydin täyttäisi mainitun säännöksen mukaiset erityiset ja olennaiset tehtävät. Mainitun 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan soveltamisala rajoittuu ensi katsomalta liiketoimiin, joilla luodaan, muutetaan tai lakkautetaan osapuolten arvopapereita koskevia oikeuksia ja velvollisuuksia, tai niiden välittämiseen.(26) Tällainen suoritus muodostaa *erillisen* kokonaisuuden, eikä sitä voida rinnastaa vain yhteen sen muodostavista osatekijöistä. Suorituksen hallitseva osatekijä on kuitenkin asiantuntemuksen hankinta ja käyttö valistuneiden päätösten tekemiseksi, mikä tarkoittaa, ettei se kuulu 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa kuvattujen erityisten ja olennaisten tehtävien piiriin.

51. Toiseksi on vaikea päätyä sellaiseen selkeästi tarkoitushakuiseen 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan tulkintaan, josta seuraisi, että säännös – tarkasteltuna erikseen tai rahoitusliiketoimia koskevan vapautusten ryhmän asiayhteydessä tai koko 135 artiklan vapautusten luettelon asiayhteydessä – olisi tarkoitettu koskemaan kyseessä olevan kaltaisia salkunhoitopalveluja.

52. Eriksien tarkasteltuna 135 artiklan 1 kohdan f alakohtaan ei sisälly mainintaa sen tarkoituksesta. Ainoa vihje – josta ei kuitenkaan ole hyötyä – on se, että vapautuksen ulkopuolelle on jätetty liiketoimet aineelliseen omaisuuteen kohdistuvilla arvopapereilla. Oikeuskäytännössä on korostettu vain, että vapautus rajoittuu liiketoimiin, joilla luodaan, muutetaan tai lakkautetaan osapuolten arvopapereita koskevia oikeuksia ja velvollisuuksia, tai niiden välittämiseen.

53. Oikeuskäytännössä yksilöidyistä rahoitusliiketoimien arvonlisäverosta vapauttamisen yleisistä tarkoituseristä(27) on todettava, että kyseisiin suorituksiin ei näyttäisi liittyvän mitään veron perusteen tai vähennyskelpoisen määrän määrittämistä vaikeuksia (kuten taustalla oleviin arvopaperiliiketoimiin, jotka on vapautettu verosta 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan perusteella), eikä niiden verottaminen johda kulutusluottojen kulujen kasvamiseen. Salkunhoitopalvelut eivät myöskään (jälleen toisin kuin taustalla olevat liiketoimet) ole julkisasiamies Ruiz-Jarabo Colomerin sanoja lainaten toimia, ”jotka yleisyytensä ja tavanomaisuutensa takia ovat keskeinen osa finanssijärjestelmiä ja näin ollen jäsenvaltioiden taloudellista toimintaa”.(28) Jos taas alkuperäinen tarkoitus oli soveltaa edelleen jäsenvaltioissa aikaisemmin voimassa olleita vapautuksia,(29) on huomattava, että salkunhoitopalveluja verotettiin kaikissa alkuperäisissä jäsenvaltioissa ennen vuotta 1972.(30)

54. Kun 135 artiklan 1 kohdassa olevaa vapautusten luetteloa tarkastellaan kokonaisuutena, on selvää, ettei siitä voida johtaa yhteistä tarkoitusta. Kyseiset suoritukset liittyvät edellä tarkastelujen rahoituspalvelujen lisäksi niinkin erilaisiin kohteisiin kuin postimerkkeihin, uhka- ja rahapeleihin, maan luovutukseen ja kiinteän omaisuuden vuokraukseen.

55. Komission istunnossa esittämästä väitteestä huolimatta myöskään kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 5 alakohdan esityöt eivät ole mielestäni erityisen valaisevat. Varaus, jonka mukaan ”vapautus ei koske tällaisiin palveluihin liittyviä liiketoimia” ja jota ei sisällynyt alkuperäiseen ehdotukseen, lisättiin(31) ilmeisesti parlamentin vaatimuksesta, mutta neuvosto poisti sen. Selkeämmän maininnan puuttuessa tällaista horjuvuutta voidaan käyttää kummankin näkemyksen tueksi.

56. Kun siis otetaan huomioon tarve tulkita vapautuksia suppeasti poikkeuksena yleisestä säännöstä, jonka mukaan arvonlisävero kannetaan kaikista verovelvollisen suorittamista

vastikkeellisista palveluista, arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan tavoite ei mielestäni voi edellyttää yksilöllisen salkunhoidon kuuluvan siinä säädetyn vapautuksen soveltamisalaan.

57. Verotuksen neutraalisuutta 135 artiklan 1 kohdan f ja g alakohdan välillä on kuitenkin pohdittava.

58. On totta, että oikeuskäytännön mukaan arvonlisäverojärjestelmään kiinteästi kuuluva verotuksen neutraalisuuden periaate on esteenä samankaltaisten, keskenään kilpailevien suoritusten erilaiselle arvonlisäverotukselle ja että 135 artiklan 1 kohdan g alakohdan vapautuksella pyritään takaamaan tällainen neutraalisuus valinnassa suorien arvopaperisijoitusten ja yhteissijoitusyhtiöiden kautta tehtävien sijoitusten välillä.(32)

59. Hyväksyn myös sen, että yksilöllinen salkunhoito on ainakin jossakin määrin kilpailuasemassa molempiin mainittuihin sijoittamistapoihin nähden. Istunnossa kävi kuitenkin vielä selymmäksi, että sijoittajan valinta – mikäli hänellä on riittävästi varoja voidakseen valita – riippuu luultavasti useista tekijöistä, joista arvonlisäverotuskohtelu on vain yksi.(33) Vaikka arvonlisäverotuskohtelu saattaa joskus tulla pohdittavaksi, ei myöskään ole selvää, että verottaminen, johon liittyy oikeus vähentää aikaisemmassa vaihdannan vaiheessa maksettu vero, olisi asiakkaalle välttämättä lopulta huomattavasti epäedullisempi vaihtoehto kuin verovapautus, jonka yhteydessä aikaisemmassa vaihdannan vaiheessa maksettu vero sisältyisi peruuttamattomasti palvelujen hintaan. Kuten istunnossa esitettiin, sekä salkunhoito että erityiset sijoitusrahastot houkuttelevat suursijoittajia, jotka saattavat olla verovelvollisia, jotka hyötyvät vähennysoikeudesta.

60. Vaikka arvonlisäverotuksen neutraalisuuden periaate saattaa selittää sekä suorien sijoitusten että yhteisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin nimenomaisten vapauttamisten välisen suhteen, en hyväksy sitä, että se voisi laajentaa nimenomaisen vapautuksen soveltamisalaa laajentamista koskevan nimenomaisen maininnan puuttuessa. Kuten Saksan hallitus huomautti istunnossa, se ei ole peruseriaate eikä primaarioikeuden määräys, joka voisi määrittää vapautuksen voimassaoloa, vaan tulkintaperiaate, jota on sovellettava samanaikaisesti vapautusten suppean tulkinnan periaatteen kanssa – ja rajoituksena sille. Oikeuskäytännöstä ilmenee selvästi, että jossakin määrin toisiinsa rinnastettavia liiketoimia ja siten keskenään kilpailevia toimintoja voidaan kohdella arvonlisäverotuksessa eri tavalla, jos erilaisesta kohtelusta on nimenomaisesti säädetty.(34) Lisäksi on niin, että jos kaikkia osittain kilpailuasemassa olevia toimintoja olisi kohdeltava arvonlisäverotuksessa samalla tavalla, lopputuloksena olisi käytännössä kaikkien arvonlisäverotuskohtelun erojen poistaminen kokonaan, sillä käytännössä kaikki toiminnot ovat jossakin määrin päällekkäisiä muiden toimintojen kanssa. Tämä johtaisi (luultavasti) kaikkien vapautusten poistamiseen, sillä arvonlisäverotusjärjestelmä on olemassa vain liiketoimien verottamista varten.

61. Sen sijaan pidän erityisen vakuuttavana Saksan ja Alankomaiden hallitusten, joita veroviranomainen ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus tukevat, yhteistä näkemystä siitä, että yhteisten sijoitusrahastojen hallintaa koskeva vapautus merkitsee sitä, että yksilöllistä varainhoitoa ei ole vapautettu, ja että jos 135 artiklan 1 kohdan f alakohda käsittäisi varainhoidon yleisesti, ei sijoitusrahastojen hallinnoinnin verosta vapauttamiselle olisi ollut tarvetta.

62. Komissio esitti istunnossa kuitenkin, että erityisten sijoitusrahastojen hallinnointi (eli käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan salkunhoidon vastine) on komission tulkinnan mukaan jo vapautettu verosta 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan perusteella, kun taas 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädetty vapautus on tarpeen sellaisten nyt kyseessä olevien kaltaisten liiketoimien vapauttamiseksi, jotka liittyvät osakkeiden (osuuksien) liikkeellelaskuun ja lunastukseen tällaisissa rahastoissa silloin, kun niillä ei käydä kauppaa pörssissä. Mielestäni ei ole kuitenkaan syytä

katsoa, että tällaiset liiketoimet jäisivät 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetyn vapautuksen soveltamisalan ulkopuolelle vain siitä syystä, että ne ovat ominaisia yhteisille sijoitusrahastoille eikä niille ole vastinetta yksilöllisessä salkunhoidossa, jos kyseinen vapautus todella kattaa omaisuudenhoitopalvelut yleisesti riippumatta sijoittamistavasta, kuten olisi oltava, jos komission tulkintaa seurattaisiin loppuun saakka.

63. Kaiken edellä esitetyn perusteella olen sitä mieltä, etteivät pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset salkunhoitopalvelut kuulu 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetyn vapautuksen soveltamisalaan.

Suorituspaikka (kolmas kysymys)

64. Pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan arvonlisäverodirektiivin 56 artiklan 1 kohdan e alakohdassa säädettiin, että ”pankki-, rahoitus- ja vakuutustoiminnassa” palvelujen suorituspaikka on paikka, jossa hankkijalla on liiketoiminnan kotipaikka tai asuinpaikka, jos palvelut suoritetaan yhteisön ulkopuolelle sijoittautuneille hankkijoille tai yhteisöön mutta muuhun kuin suorittajan kotimaahan sijoittautuneille verovelvollisille.

65. Bundesfinanzhof yhdessä kaikkien huomautuksia unionin tuomioistuimelle esittäneiden kanssa katsoo, että 56 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettu ”pankki-, rahoitus- ja vakuutustoiminta” käsittää kaikki 135 artiklan 1 kohdan a–g alakohdassa luetellut liiketoimet. Jos käsiteltävänä olevan kaltaiset salkunhoitopalvelut eivät kuulu minkään kyseisistä vapautuksista soveltamisalaan, kuten olen päätellyt, on ratkaistava, kattaako 56 artiklan 1 kohdan e alakohta kuitenkin ne.

66. Lähes kaikki huomautuksia esittäneet katsovat, että kyseiset suoritukset kuuluvat 56 artiklan 1 kohdan e alakohdan soveltamisalaan. Niiden näkemys perustuu säännöksen laajaan sanamuotoon ja siihen, ettei säännöksessä ole viitattu saman direktiivin 135 artiklaan tai muihin unionin säännöstöön kuuluviin säännöksiin, joilla sen soveltamisalaa olisi saatettu rajoittaa.

67. Vain Saksan hallitus on tästä eri mieltä. Se viittaa asiassa *Swiss Re Germany Holding* annettuun tuomioon,⁽³⁵⁾ jossa todettiin, että yhteisen arvonlisäverojärjestelmän asianmukainen toiminta ja sen yhdenmukainen tulkinta edellyttävät, että merkityksellisenä aikana arvonlisäverodirektiivin 56 artiklan 1 kohdan e alakohdassa ja 135 artiklan 1 kohdan a alakohdassa olleita käsitteitä ”vakuutustoiminta” ja ”jälleenvakuutustoiminta” ei määritellä eri tavalla sen mukaan, kummassa säännöksessä niitä käytetään. Päättelyä olisi sen mukaan sovellettava analogisesti ”rahoitustoimintaan”. Vain tällainen lähestymistapa voi Saksan hallituksen mukaan yhdenmukaisesti sovellettuna tarjota riittävän oikeusvarmuuden kaksinkertaisen verotuksen tai verottamatta jäämisen riskien välttämiseksi.

68. En ole tästä vakuuttunut.

69. Asiassa *Swiss Re Germany Holding* annetussa tuomiossa esitetty pohdinta liittyy siihen, että 56 artiklan 1 kohdan e alakohdassa ja 135 artiklan 1 kohdan a alakohdassa käytetään olennaisilta osin samoja ilmauksia vakuutuksista: ”vakuutustoiminta, mukaan lukien jälleenvakuutus” ja ”vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnot”. Tällaisia samanlaisia ilmaisuja on tulkittava yhdenmukaisesti kaksinkertaisen verottamisen tai kokonaan verottamatta jäämisen välttämiseksi. Vastaavaa samanlaisuutta ei kuitenkaan ole 56 artiklan 1 kohdan e alakohdan ilmaisun ”pankki- ja rahoitustoiminta” ja minkään 135 artiklan 1 kohdan b–g alakohdassa luetellun toiminnan välillä. Missään jälkimmäisistä säännöksistä ei käytetä sanoja ”pankki-” tai ”rahoitus-”. Luetellut toiminnot ovat selkeästi finanssialaan kuuluvia, ja usean niistä suorittajana on tavanomaisesti pankki, joskaan ei kaikissa tapauksissa, eikä luettelo sisällä läheskään tyhjentävästi kaikkia toimintoja, joita pankit voivat hoitaa tai joita voidaan kuvailla rahoitukseen

liittyviksi.

70. Lisäksi on niin, että jos 56 artiklan 1 kohdan e alakohdan soveltamisala olisi täsmälleen sama kuin 135 artiklan 1 kohdan a–g alakohdan soveltamisala, sillä olisi vain vähäinen merkitys tai ei sitäkään. Kaikki viimeksi mainittujen säännösten kattamat suoritukset on nimenomaisesti vapautettu arvonlisäverosta. Koska niistä ei kanneta eikä voida vähentää mitään veroa, niiden suorituspaikka on arvonlisäverotuksen kannalta lähes merkityksetön.

71. Saksan hallitus esitti tästä istunnossa, että koska sen ratkaiseminen, onko suoritus verosta vapaa, kuuluu sen jäsenvaltion viranomaisille, jossa suoritus toteutuu, suorituspaikka on määritettävä ensin. Tämä näkemys vaikuttaa kuitenkin kehäpäätelmältä, koska se edellyttää sen ratkaisemista, onko suoritus vapautettu verosta (kuuluuko se 135 artiklan 1 kohdan a–g alakohdan soveltamisalaan) sen jäsenvaltion määrittämiseksi, jonka viranomaisten vastuulla on ratkaista, onko suoritus vapautettu verosta. Siinä ei myöskään oteta huomioon sitä, että 56 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan suorituspaikka saattaa olla yhteisön ulkopuolella. Joka tapauksessa vaikuttaa epätodennäköiseltä, että lainsäädännössä annettaisiin erityinen sääntö yksin sen määrittämistä varten, mikä viranomainen on vastuussa suorituksen toteutamisesta verovapaaksi silloin, kun suoritus on vapautettu verosta kaikissa jäsenvaltioissa.

72. Lopuksi on todettava, että 56 artiklan 1 kohdan e alakohdan ja 135 artiklan 1 kohdan l alakohdan ja 2 kohdan d alakohdan lukemisesta yhdessä ilmenee, että tallelokerovuokrauksen katsotaan kuuluvan 56 artiklassa tarkoitetun ”pankki-, rahoitus- ja vakuutustoiminnan” ja 135 artiklassa tarkoitetun ”kiinteän omaisuuden vuokrauksen” piiriin.

73. Päätelen, että 56 artiklan 1 kohdan e alakohta käsittää ainakin joitakin muita toimintoja kuin 135 artiklan 1 kohdan a–g alakohdassa mainitut toiminnot. Kysymys kuuluu, sisältyvätkö kyseessä olevan kaltaiset salkunhoitopalvelut niihin.

74. Minusta vaikuttaa siltä, että kysymykseen on 56 artiklan 1 kohdan e alakohdan ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella vastattava myöntävästi. Salkunhoito on finanssialan palvelu. Mainitun 56 artiklan 1 kohdan e alakohdan sanamuoto on laaja, ja sen soveltamisalan ulkopuolelle jätetään nimenomaisesti vain tallelokeronvuokraus. Oikeuskäytännössä on säännönmukaisesti katsottu, ettei kuudennen direktiivin 9 artiklan 2 kohtaa (jonka viides luetelmakohta on identtinen arvonlisäverodirektiivin, sellaisena kuin sitä sovelletaan käsiteltävässä asiassa, 56 artiklan 1 kohdan e alakohdan kanssa) pidä soveltaa suppeasti.⁽³⁶⁾ Niinpä ei ole perustetta sulkea muita finanssialan palveluja kuin tallelokerovuokraus (jos se edes on finanssialan palvelu) sen soveltamisalan ulkopuolelle. Kuten komissio on esittänyt korostaessaan, että arvonlisäverodirektiivin itsenäisiä käsitteitä on tulkittava yksistään yhteisen arvonlisäverojärjestelmän asiayhteydessä, ei ole myöskään tarpeen etsiä tulkintaohjeita mistään muusta unionin säännöksestä tai määräyksestä, kuten kansallisen tuomioistuimen mainitsemasta direktiivistä 2004/39.⁽³⁷⁾

Ratkaisuehdotus

75. Kaiken edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Bundesgerichtshofin kysymyksiin seuraavasti:

1) Pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset salkunhoitopalvelut muodostavat arvonlisäverotuksen kannalta yhtenä kokonaisuutena pidettävän suorituksen.

2) Kyseiset palvelut eivät kuulu yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetyn vapautuksen soveltamisalaan.

3) Direktiivin 2006/112 56 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettu ”pankki-, rahoitus- ja vakuutustoiminta” ei rajoitu sen 135 artiklan 1 kohdan a–g alakohdassa lueteltuihin toimintoihin, vaan siihen sisältyvät muun muassa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset salkunhoitopalvelut.

1 – Alkuperäinen kieli: englanti.

2 – Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annettu neuvoston direktiivi 2006/112/EY (EUVL L 347, s. 1).

3 – Ks. jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta – yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste – 17.5.1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY (EYVL L 145, s. 1; jäljempänä kuudes direktiivi) 9 artiklan 2 kohdan e alakohdan viides luetelmakohta; ks. myös arvonlisäverodirektiivin 59 artiklan e alakohta, jota sovelletaan unionin ulkopuolelle sijoittautuneisiin hankkijoihin.

4 – Mainitussa 15 artiklan 2 kohdassa viitataan tiettyihin kiinteään omaisuuteen kohdistuviin oikeuksiin ja etuihin.

5 – Useissa kieliversioissa käytetään sanoja ”yhteinen” tai ”kollektiivinen” eikä sanaa ”erityinen” vastaavaa sanaa, ja on selvää, että säännös koskee vain yhteissijoitusrahastoja (ks. mm. asia C-169/04, Abbey National, tuomio 4.5.2006, Kok., s. I-4027, 53 kohta ja sitä seuraavat kohdat; ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 15 kohta).

6 – Aikaisemmin kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 5 ja 6 alakohta.

7 – KOM(2007) 746 lopullinen ja KOM(2007) 747 lopullinen.

8 – Ks. toimielinten välinen asia 2007/0267(CNS) internetosoitteessa <http://register.consilium.europa.eu>. Viimeisimmässä puheenjohtajavaltion tilanneselvityksessä ehdotuksista neuvoston direktiiviksi ja asetukseksi vakuutus- ja rahoituspalvelujen alv-kohtelusta (14.12.2011 päivätty neuvoston asiakirja 18650/11) ilmaistaan tyytyväisyys siihenastisesta edistymisestä ja aikomus jatkaa kompromissiin tähtääviä toimia.

9 – On riidatonta, että ostot ja myynnit itsessään ovat arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan perusteella verosta vapautettuja arvopapereita koskevia liiketoimia. Riidanalaisena palveluna on liiketoimen suorittaminen asiakkaan puolesta.

10 – Ks. mm. asia C-242/08, Swiss Re Germany Holding, tuomio 22.10.2009 (Kok., s. I-10099, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

11 – Ks. mm. yhdistetyt asiat C-497/09, C-499/09, C-501/09 ja C-502/09, Bog ym., tuomio 10.3.2011 (Kok., s. I-1457, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

12 – Ks. mm. asia C-41/04, Levob Verzekeringen ja OV Bank, tuomio 27.10.2005 (Kok., s. I-9433, 19–23 kohta); asia C-111/05, Aktiebolaget NN, tuomio 29.3.2007 (Kok., s. I-2697, 21–23 kohta); asia C-276/09, Everything Everywhere, tuomio 2.12.2010 (Kok., s. I-12359, 21–26 kohta) ja edellä alaviitteessä 11 mainitut yhdistetyt asiat Bog ym., tuomion 51–55 kohta.

13 – Asia C-572/07, tuomio 11.6.2009 (Kok., s. I-4983, 22–24 kohta).

14 – Ks. asia C-349/96, CPP, tuomio 25.2.1999 (Kok., s. I-973, 29 kohta); edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Levob Verzekeringen, tuomion 20 ja 22 kohta; asia C-453/05, Ludwig, tuomio 21.6.2007 (Kok., s. I-5083, 17 kohta); asia C-88/09, Graphic Procédé, tuomio 11.2.2010 (Kok., s. I-1049, 20 kohta) ja edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Everything Everywhere, tuomion 26 kohta.

15 – Mainittu edellä alaviitteessä 11, tuomion 76 kohta. On totta, että kyseinen tuomio koski luokittelemista tavaroiden luovutukseksi tai palvelujen suoritukseksi, mutta mielestäni sama peruste on merkityksellinen myös luokittelussa yhtä kokonaisuutta olevaksi suoritukseksi tai erillisiksi suorituksiksi.

16 – Mainittu edellä alaviitteessä 13.

17 – Mainittu edellä alaviitteessä 11, ks. tuomion 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

18 – Käsitettä neutraalisuus käytetään arvonlisäverotuksen yhteydessä kahdessa merkityksessä: yhtäältä arvonlisävero on neutraali suhteessa verovelvollisiin, sillä näiden ei itse tarvitse kantaa verotaakkaa, ja toisaalta verotus ei saisi olla erilaista siten, että se häiritsee toisiinsa rinnastuvien palvelujen välistä kilpailua, kuten käsiteltävän asian tilanteessa.

19 – Ks. mm. asia C-540/09, Skandinaviska Enskilda Banken, tuomio 10.3.2011 (Kok., s. I-1509, 19 ja 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Everything Everywhere, tuomion 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

20 – Ks. edellä alaviitteessä 19 mainittu asia Skandinaviska Enskilda Banken, tuomion 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja julkisasiamies Jääskisen ratkaisuehdotuksen 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen. Asiassa C-235/00, CSC esittämässään ratkaisuehdotuksessa (Kok., s. I-10237, 24 ja 25 kohta) julkisasiamies Ruiz-Jarabo Colomer totesi, että tarkoitus oli vapauttaa verosta sellaiset toimet, ”jotka yleisyytensä ja tavanomaisuutensa takia ovat keskeinen osa finanssijärjestelmiä ja näin ollen jäsenvaltioiden taloudellista toimintaa”. Kommenteissa on esitetty, että yksityiskohtaisella tasolla kuudennessa direktiivissä säädetyt vapautukset ilmensivät pääasiallisesti ennen vuotta 1977 (erityisesti Ranskassa) voimassa olleita kansallisia säännöksiä – ks. esim. Amand, C., ja Lenoir, V., ”Pro rata deduction by financial institutions – gross margin or interest?”, *International VAT Monitor*, 2006, s. 17; de la Feria, R., ”The EU VAT treatment of insurance and financial services (again) under review”, *EC Tax Review*, 2007, s. 74 ja Henkow, O., *Financial Activities in European VAT*, Kluwer Law International, 2008, s. 87–90.

21 – Ks. 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa tarkoitetut ”erityiset sijoitusrahastot”. Ks. myös edellä alaviitteessä 5 mainittu asia Abbey National, tuomion 62 kohta. Viittaus piensijoittajiin jätettiin pois myöhemmästä, asiassa C-363/05, JP Morgan Fleming Claverhouse, 28.6.2007 annetusta tuomiosta (Kok., s. I-5517, 45 kohta). Viimeisimmässä puheenjohtajavaltion tilanneselvityksessä ehdotetusta muutosdirektiivistä (ks. edellä alaviite 8) todetaan, että ”eräät jäsenvaltiot taas katsovat, että vapautus olisi rajattava koskemaan sellaisia sijoitusrahastoja, jotka vastaanottavat piensijoittajien säästöjä”.

22 – Ks. edellä alaviitteessä 20 mainittu asia CSC, tuomion 25, 28, 38 ja 39 kohta.

23 – Ks. edellä alaviitteessä 19 mainittu asia Skandinaviska Enskilda Banken, tuomion 31 ja 32 kohta.

24 – Mainittu edellä alaviitteessä 5, tuomion 62 kohta.

- 25 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 7 kohta ja alaviite 8.
- 26 – Ks. edellä 37 kohta ja alaviite 22.
- 27 – Ks. edellä 36 kohta.
- 28 – Ks. edellä alaviite 20.
- 29 – Ks. edellä alaviite 20.
- 30 – Ks. Hutchings, G., *Les opérations financières et bancaires et la taxe sur la valeur ajoutée*, Commission des Communautés européennes, Collection études, Série concurrence – Rapprochement des législations, nro 22, Bryssel, 1973.
- 31 – Ks. ehdotetut muutokset: EYVL 1974, C 121, s. 34, s. 37.
- 32 – Ks. edellä 36 kohta.
- 33 – Useiden asianosaisten esittämä analogia mittatilausvaatteiden ja ”rekistä otettavien” vaatteiden väliseen eroon ilmentää kahden sijoitusvaihtoehdon osittaista kilpailuasetelmaa mutta on tietyllä tapaa yksinkertaistettu.
- 34 – Ks. mm. asia C-174/08, NCC Construction Danmark, tuomio 29.10.2009 (Kok., s. I-10567, 36 ja 37 kohta) ja julkisasiamies Botin samassa asiassa esittämä ratkaisuehdotus, 47–54 kohta.
- 35 – Mainittu edellä alaviitteessä 10, tuomion 31 ja 32 kohta.
- 36 – Ks. mm. asia C-327/94, Dudda, tuomio 26.9.1999 (Kok., s. I-4595, 21 kohta) ja edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Levob Verzekering, tuomion 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.
- 37 – Rahoitusvälineiden markkinoista sekä neuvoston direktiivien 85/611/ETY ja 93/6/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/12/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 93/22/ETY kumoamisesta 21.4.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/39/EY (EUVL L 145, s. 1).